

ISSN 2729-9769

1-2/2026

Bulletin IVPR

January - February 2026
Vol 6 Issue 1-2

Pracujúca chudoba na Slovensku: analýza trendov

Matúš Bútora

Inštitút pre výskum
práce a rodiny

Pracujúca chudoba na Slovensku: analýza trendov

Matúš Bútora

Mgr. Matúš Bútora je vedecko-výskumný pracovník v Inštitúte pre výskum práce a rodiny. Venuje sa výskumu pracujúcej chudoby, analýze postojov verejnosti k sociálnej politike a redistribúcii, ako aj aspektom súčasnej práce a procesom konštruovania pracovnej identity.

OBSAH

Úvod	3
1 Východiská a metodologický rámec analýzy pracujúcej chudoby	4
2 Analýza ukazovateľov príjmovej chudoby pracujúcich na Slovensku	5
2.1 Miera zamestnanosti: Rastúca celková zamestnanosť	5
2.2 Miera príjmovej chudoby a hĺbka chudoby: Rozdielne vývojové trendy	6
2.3 Miera subjektívnej chudoby: Nárast po roku 2018	7
2.4 Podiel osôb s nízkymi mzdami: Klesajúci trend	8
2.5 Miera rizika príjmovej chudoby pracujúcich osôb: Výrazný nárast od roku 2018 9	
2.6 Miera materiálnej a sociálnej deprivácie	12
2.6.1 Porovnanie zamestnancov a SZČO v rámci materiálnej a sociálnej deprivácie: U zamestnancov je vyššia ako SZČO	14
3 Najviac ohrozené skupiny z hľadiska príjmovej chudoby pracujúcich	19
4 Pozícia Slovenska v medzinárodnom porovnaní	20
Záver	21
Zdroje	22
Príloha: Popis ukazovateľov a ich dimenzií	24

ÚVOD

Pracujúca chudoba je dôležitou témou verejných politík, pretože ukazuje, že platená práca nemusí spoľahlivo chrániť pred sociálnymi rizikami. Zároveň spochybňuje intuitívny predpoklad, že samotné zamestnanie automaticky znamená ochranu pred chudobou. V tomto texte vychádzame z ukazovateľa in-work at-risk-of-poverty meraného v rámci EU-SILC. Ide o osoby, ktoré boli zamestnané (vrátane SZČO) viac než polovicu referenčného roka a žijú v domácnostiach, ktorých ekvivalentný disponibilný príjem po sociálnych transferoch je pod 60 % národného mediánu. Z tohto dôvodu pracujúca chudoba nie je len dôsledkom nízkych alebo nepostačujúcich miezd, typu kontraktu či počtu odpracovaných hodín. Kľúčový je aj kontext domácnosti - najmä kumulácia potrieb jej členov, vrátane detí a nepracujúcich osôb. Takéto vymedzenie presúva pozornosť od izolovaného pohľadu na mzdy k širšiemu súboru mechanizmov, ako sú stabilita a kvalita pracovných vzťahov, pracovná intenzita domácnosti, štruktúra domácností a schopnosť verejných politík tlmiť príjmové a nákladové šoky. Prepojenie týchto dimenzií ukazuje, že riešenia budú nevyhnutne komplexné, a preto je dôležité detailnejšie porozumieť povahe pracujúcej chudoby, jej kontextu a vývojovým trendom.

1 VÝCHODISKÁ A METODOLOGICKÝ RÁMEC ANALÝZY PRACUJÚCEJ CHUDOBY

Koncept „pracujúcej chudoby“ odkazuje k situácii, keď osoba vykonáva platenú prácu¹, avšak jej ekvivalentný disponibilný príjem² zostáva pod prahom chudoby (štandardne pod hranicou 60 % národného mediánu po sociálnych transferoch). Takéto vymedzenie v sebe zahŕňa hneď niekoľko ukazovateľov, ktoré spoločne vytvárajú komplexnejší obraz pracujúcej chudoby. Z tohto dôvodu sa analýzy zameriavajú okrem miery príjmovej chudoby pracujúcich osôb na ukazovatele miery zamestnanosti, hĺbky chudoby, podielu osôb s nízkymi mzdami, subjektívnej chudoby či materiálnej a sociálnej deprivácie. Takýto prístup spája výsledok na úrovni jednotlivca a domácnosti s mechanizmami, ktoré sú formované verejnými politikami, štruktúrou trhu práce, mzdovou distribúciou, materiálnoú a sociálnou depriváciou, daňovo-odvodovým nastavením, rodinnou politikou a redistribučným mechanizmom sociálneho štátu.

Predkladaná analýza sa zameriava na obdobie 2009-2024, a v rámci neho najmä na porovnanie pred-pandemického roka (2019), s rokom pandémie (2021) a post-pandemickým rokom (2023), pričom pri príjmových ukazovateľoch (miera príjmovej chudoby, hĺbka chudoby) sa uplatňuje posun T-1 (zber EU-SILC v danom roku typicky referuje na príjmy predchádzajúceho roka). Pozíciu Slovenska si všímame nielen v širšom rámci krajín EÚ, ale aj vo vzťahu k pobaltským krajinám, krajinám V4 a ďalej Chorvátska, Rumunska, Bulharska a Slovinska (kapitola 4) - teda vo vzťahu k bývalým socialistickým krajinám, ktoré sú v súčasnosti členmi EÚ. Ide o súbor krajín, ktoré prešli porovnateľným typom systémovej transformácie (liberalizácia, privatizácia, rekonfigurácia sociálneho štátu a inštitúcií trhu práce) a následne sa integrovali do Európskej únie. Členstvo v EÚ vytvára spoločný právno-politický rámec konvergencie prostredníctvom harmonizovaných štandardov a zdieľaných politických cieľov v oblasti zamestnanosti, sociálnej inklúzie a ochrany pred chudobou, čo môže zvyšovať porovnateľnosť sledovaných ukazovateľov.

¹ V zmysle angl. „employed“ a v tejto analýze buď ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba (SZČO).

² Meraný na úrovni domácnosti a priradený jednotlivcom žijúcim v danej domácnosti.

2 ANALÝZA UKAZOVATEĽOV PRÍJMOVEJ CHUDOBY PRACUJÚCICH NA SLOVENSKU

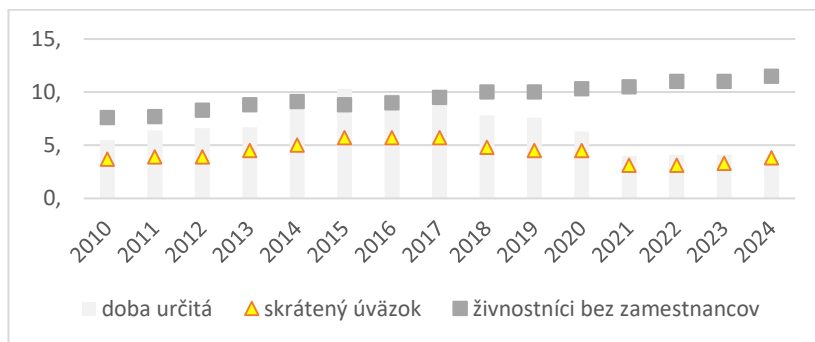
2.1 Miera zamestnanosti: Rastúca celková zamestnanosť

Slovensko v období rokov 2010–2024 zaznamenalo výrazný rast miery zamestnanosti (veková skupina 20–64 rokov), pričom najvyššia dynamika bola v rokoch 2014–2019, počas rokov 2020–2021 nastala stagnácia až pokles a v období 2022–2024 opätovný nárast (na 77–78 %). Tento ukazovateľ má však pomerne odlišný vývojový trend vo vybraných skupinách.

Rodový rozdiel v zamestnanosti pretrváva v prospech mužov, hoci sa mierne zúžil. Štruktúrne sa podiel zamestnania na dobu určitú po kulminácii v polovici sledovanej dekády (2010-2024) dlhodobo znižoval až na nízke hodnoty v roku 2024, skrátene úvazky vykazovali cyklickejšie kolísanie a naopak segment živnostníkov (bez zamestnancov) dlhodobo rástol (graf 1). Vekovo je jadrom vysokej zamestnanosti skupina 25–54 rokov a výrazný posun smerom k vyššej participácii na trhu práce je viditeľný aj v skupine 55–64 rokov, kým zamestnanosť tých najmladších (15-24 rokov) zostáva nízka a po roku 2019 klesá.

Ako sa ďalej ukáže, tak tento vývoj zároveň môže znamenať, že rast zamestnanosti sám osebe nemusí garantovať pokles pracujúcej chudoby, najmä ak sa rozširujú segmenty s vyšším príjmovým rizikom (vrátane časti SZČO) alebo ak je objem príjmu generovaného domácnosťou limitovaný nízkou pracovnou intenzitou.

Graf 1: Vývoj miery zamestnanosti v neštandardných formách práce v SR v období 2010–2024 (% osôb, vek. skupina 20–64 rokov)

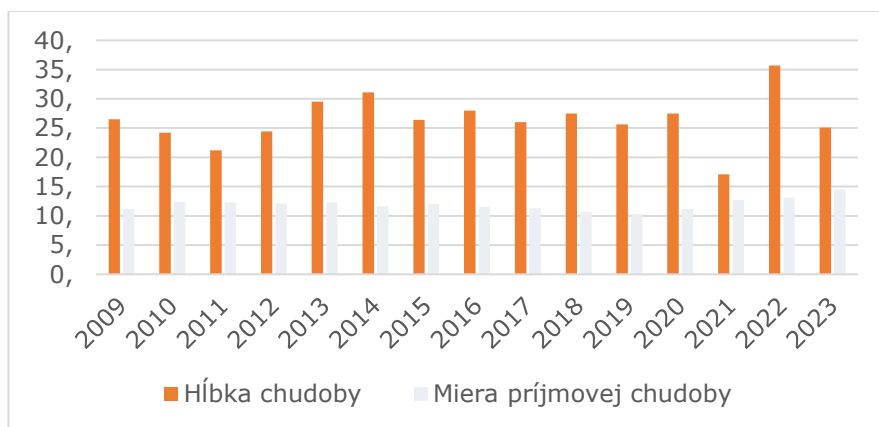

Zdroj: Eurostat (*lfsa_etpgan, lfsa_eppgan, lfsa_egasjt*)

2.2 Miera príjmovej chudoby a hĺbka chudoby: Rozdielne vývojové trendy

Na Slovensku (vek. skupina 18–64 rokov) sa po roku 2019 zvýšil podiel osôb pod hranicou rizika príjmovej chudoby z 10,3 % na 14,5 % (2023), čo indikuje zhoršenie relatívnej príjmovej pozície časti populácie voči národnému mediánu (graf 2). Popri rozširovaní chudoby sa menila aj jej intenzita medzi osobami, ktoré už pod hranicou sú, zachytená ukazovateľom hĺbky chudoby³. Po poklese v roku 2021 nasledoval výrazný skok v roku 2022 a následný mierny pokles v roku 2023 (graf 2). Z toho vyplýva, že rozsah chudoby (podiel osôb pod hranicou) a intenzita chudoby (ako hlboko pod hranicou sa nachádza typická chudobná osoba) sa môžu vyvíjať rozdielne a nie sú viazané na identický trend.

Graf 2: Vývoj hĺbky chudoby oproti miere príjmovej chudoby v SR podľa 60 % prahu mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu (% osôb, vek. skupina 18-64 rokov)

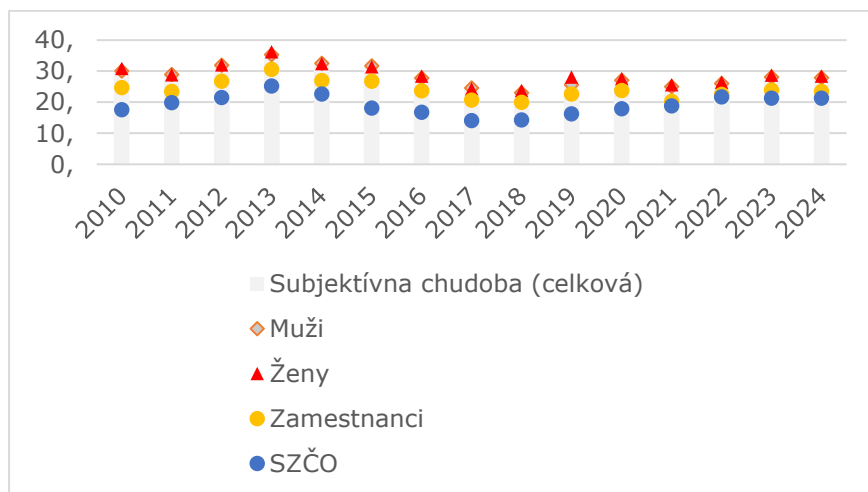
Zdroj: Eurostat (ilc_li11, ilc_li02)

³ Hĺbka chudoby (relative median at-risk-of-poverty gap) vyjadruje, o koľko percent je „typický“ (mediánový) disponibilný ekvivalentný príjem osôb pod hranicou chudoby nižší než samotná hranica chudoby. Inými slovami, ukazovateľ nehovorí, koľko ľudí je chudobných, ale aká veľká je príjmová medzera medzi hranicou chudoby a príjmom ľudí, ktorí už pod touto hranicou sú. Hranica rizika chudoby sa štandardne stanovuje na úrovni 60 % národného mediánu disponibilného ekvivalentného príjmu po sociálnych transferoch a hĺbka chudoby sa vyjadruje ako percento z tejto hranice.

2.3 Miera subjektívnej chudoby: Nárast po roku 2018

Miera subjektívnej chudoby⁴ na Slovensku kulminuje okolo roku 2013 (35,8 %), následne klesá do roku 2018 (23,4 %) a po roku 2018 opäťovne rastie (graf 3). Nárast podielu subjektívne chudobných osôb je pozorovateľný najmä v postpandemickom kontexte, keď subjektívne hodnotenie finančnej situácie môže citlivo reagovať na nákladové tlaky a neistotu, ktoré sa nemusia okamžite premietnuť do samotného relatívneho prahu príjmovej chudoby.

Graf 3: Miera subjektívnej chudoby v SR v období 2010-2024 (% osôb, vek. skupina 18-64 rokov)

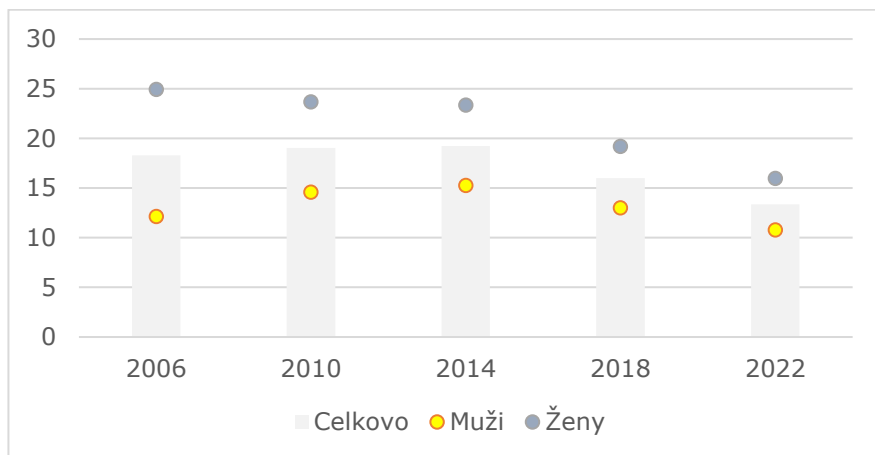
Zdroj: Eurostat (ilc_sbjp01, ilc_sbjp03)

⁴ Subjektívna chudoba je koncept odvodený z EU-SILC premennej „Ability to make ends meet“ a meria vnímané ťažkosti domácnosti vychádzať s príjmom (na rozdiel od relatívnej príjmovej chudoby založenej na prahoch). Za subjektívne chudobnú sa považuje domácnosť, ktorá odpovie „s veľkými ťažkosťami“ alebo „s ťažkosťami“ (kombinácia dvoch najhorších kategórií). Výsledné % následne vyjadruje podiel osôb v populácii žijúcich v takejto domácnosti.

2.4 Podiel osôb s nízkymi mzdami: Klesajúci trend

Slovensko v roku 2022 vykazuje v porovnaní so sledovanými krajinami nízky podiel osôb s nízkymi mzdami⁵ a v rokoch 2018–2022 dokonca pokles z 16 % na 13,4 % (graf 4). Súčasne však v tomto období došlo k nárastu pracujúcej príjmovej chudoby, čo znamená, že vzťah medzi nízkymi mzdami a pracujúcou chudobou nie je priamy a determinovaný. Štruktúrne členenia ďalej ukazujú, že nízke mzdy sú koncentrované najmä u osôb s najnižším vzdelaním a vo vybraných sektoroch (napr. ubytovanie - hotely, penzióny, stravovacie a pohostinské služby - reštaurácie, bary, kaviarne), pričom existuje aj rodový rozdiel v neprospech žien, čo poukazuje na segmentáciu trhu práce a rozdielnu vyjednávaciu silu z hľadiska miezd.

Graf 4: Podiel osôb s nízkymi mzdami v SR (%)

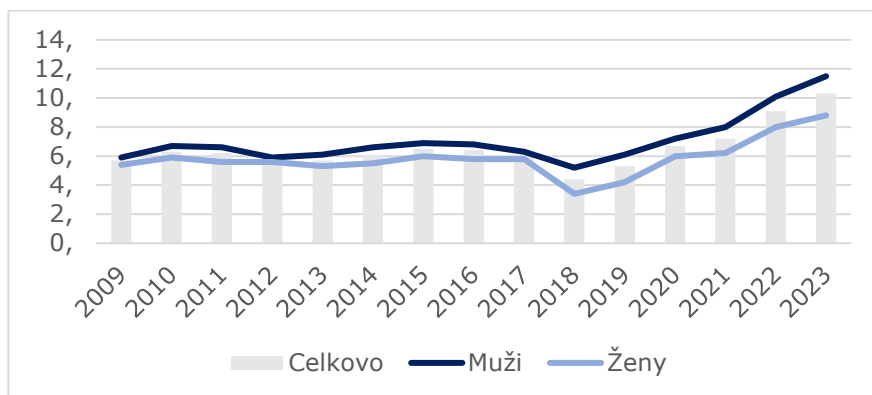
Zdroj: Eurostat (earn_ses_pub1a)

⁵ Nízko mzdoví zamestnanci sú definovaní ako zamestnanci s hrubou hodinovou mzdou na úrovni najviac dvoch tretín ($\leq 2/3$) národného mediánu hrubých hodinových zárobkov. Ide o relatívny prah špecifický pre každú krajinu.

2.5 Miera rizika príjmovej chudoby pracujúcich osôb: Výrazný nárast od roku 2018

Kľúčovým výstupovým indikátorom tejto analýzy bola miera príjmovej chudoby pracujúcich osôb (18–64 rokov). Na Slovensku bol podiel takýchto osôb v rokoch 2009–2017 relatívne stabilný (okolo 5-6 %), v roku 2018 klesol a následne v rokoch 2019–2023 prudko a súvisle rástol až na 10,3 %. Muži v sledovanom období vykazujú konzistentne vyššiu mieru rizika než ženy (graf 5).

Graf 5: Miera príjmovej chudoby pracujúcich v období 2009 - 2023 v SR (% osôb, vek. skupina 18-64 rokov)

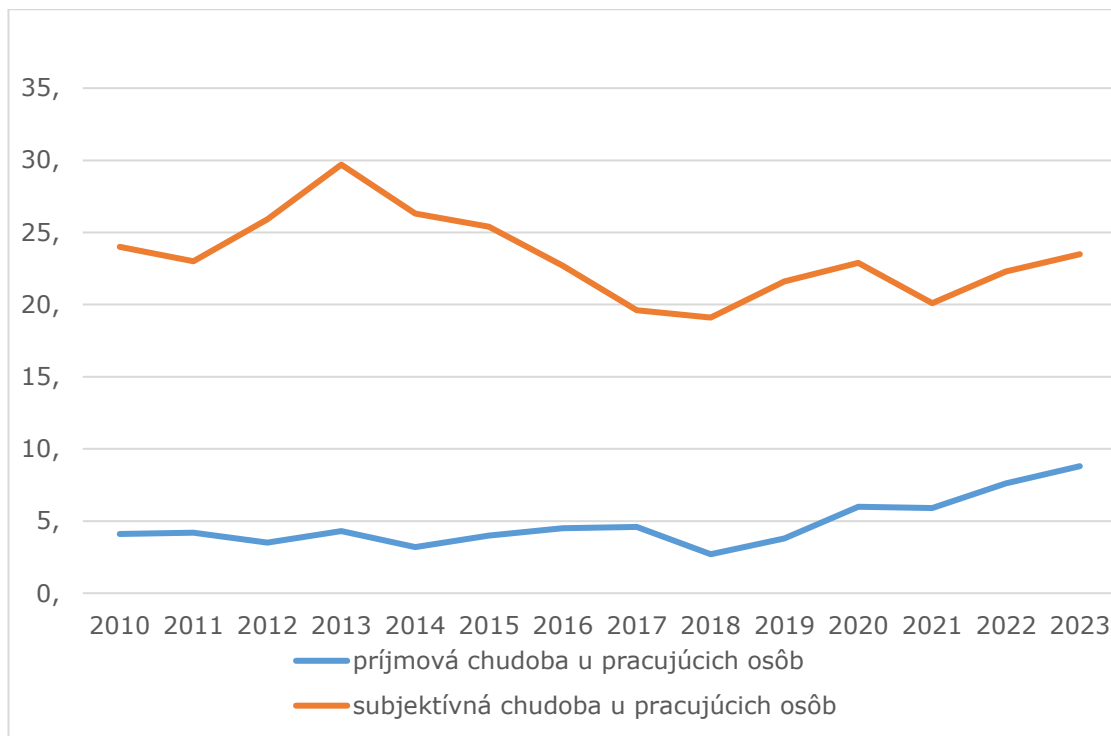

Zdroj: Eurostat (ilc_iw01)

Zároveň platí, že príjmová chudoba pracujúcich (od 18 rokov a viac) býva spravidla nižšia než subjektívna chudoba pracujúcich (od 18 rokov a viac), pričom po roku 2018 sa zhoršovali oba ukazovatele (graf 6). Je to možné vysvetliť tým, že ukazovateľ subjektívnej chudoby zachytáva širšie finančné napätie domácností a citlivejšie reaguje na výdavkové zaťaženie a rast životných nákladov, zatiaľ čo miera príjmovej chudoby je viazaná na relatívny príjmový prah (60 % národného mediánu). Súbežný rast oboch ukazovateľov po roku 2018 tak indikuje nielen rozširovanie skupiny pracujúcich osôb pod hranicou príjmovej chudoby, ale aj zhoršovanie schopnosti pracujúcich domácností zvládnuť bežné výdavky.

Vývoj tak poukazuje na skutočnosť, že samotná participácia na trhu práce prestáva v relatívnom zmysle garantovať adekvátny životný štandard, a to aj napriek rastúcej celkovej miere zamestnanosti a celkovému klesajúcemu podielu osôb s nízkymi mzdami.

Graf 6: Porovnanie miery príjmovej chudoby u pracujúcich osôb a subjektívnej chudoby u pracujúcich osôb (vek. skupina 18 rokov a viac)

Zdroj: Eurostat (ilc_iw01, ilc_sbjp03)

Najaktuálnejšie dostupné výsledky zo zisťovania EU SILC 2024 (referenčný rok 2023, po pandémie) ukazujú, že najvyššie riziko príjmovej chudoby nesú tie pracujúce osoby, ktoré kombinujú nízku mzdovú kapacitu (najmä nízke vzdelanie a slabšiu pozíciu na trhu práce) s nízkym alebo nestabilným objemom práce vyprodukovaným na úrovni domácnosti (kontinuita práce, odpracované mesiace/hodiny, počet zárobkovo činných osôb). Na základe tejto logiky je pracujúca chudoba do veľkej miery sprostredkovaná zložením domácnosti a teda samotná existencia práce jednotlivca nie je postačujúca, ak domácnosť ako celok nevygeneruje dostatočný a stabilný disponibilný príjem nad relatívnym prahom.

Silná koncentrácia rizika príjmovej chudoby pracujúcich je viditeľná podľa typu domácnosti. V roku 2019 najvyššie riziko vykazovali jednorodičovské domácnosti (jeden dospelý s deťmi) na úrovni 28,7 %, zatiaľ čo bezdetní jednotlivci (8,7 %) a domácnosti s dospelými osobami a deťmi (7,1 %) boli podstatne nižšie. Po pandémie jednorodičovské domácnosti zostávajú najohrozenejším typom aj v roku 2023, avšak ich riziko klesá na 19 %, pričom najdynamickejšie zhoršenie je viditeľné u bezdetných jednotlivcov a zároveň dochádza k zhoršeniu aj u dvojrodičovských domácností. Táto zmena naznačuje, že post-pandemické obdobie neprinieslo iba reprodukciu pred-pandemickej koncentrácie rizika, ale aj čiastočné rozšírenie problému do domácností, ktoré boli predtým menej zraniteľné.

Po pandémie z hľadiska rizika príjmovej chudoby vyčnieva najmä skupina pracujúcich vo veku 18–24 rokov, pri ktorej je prudký nárast miery rizika (12,4 %). V medzinárodnej komparácii sa Slovensko po roku 2023 profiluje nepriaznivo práve u mladých pracujúcich (horšie než Česko, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko a v danom období aj pobaltské krajiny).

Podľa vzdelania zostávajú najzraniteľnejšou skupinou osoby s nízkym vzdelaním (ISCED 0–2), pričom v roku 2023 dosahuje ich miera rizika 21,5 %, čo môže byť spojené s koncentráciou v nízkopríjmových segmentoch a slabšou schopnosťou udržať sa nad relatívnym prahom.

Z deskriptívneho porovnania vyplýva, že pracovná intenzita domácnosti patrí medzi najsilnejšie faktory asociované s rizikom pracujúcej chudoby, kde je gradient jednoznačný a teda čím nižšia pracovná intenzita, tým vyššie riziko pracujúcej chudoby pracujúcich.

Tento vzťah odráža slabšiu schopnosť domácnosti stabilizovať príjem nad relatívnym prahom v situáciách nedostatočného objemu platených hodín (napr. nedobrovoľný skrátený úväzok, sezónnosť, prerušované zamestnanie, starostlivosť).

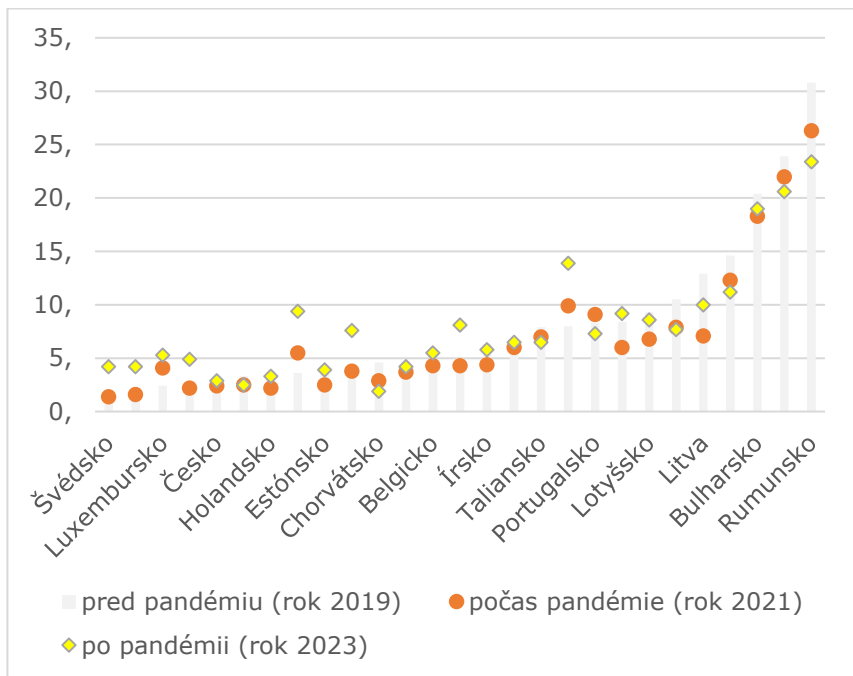
Výrazný post-pandemický posun je zachytený aj podľa odlišenia pracujúcich na zamestnancov a SZČO. V období 2019–2023 rastie príjmová chudoba zamestnancov z 6,0 na 8,8, kým u SZČO z 13,5 na 19,8, teda zhoršenie je výraznejšie u SZČO a rozdiel medzi SZČO a zamestnancami sa prehľbuje. K tomuto výsledku je ale potrebné doplniť, že u SZČO môže relatívny príjmový ukazovateľ častejšie zachytiť nižší vykázaný disponibilný príjem (volatilita, časovanie príjmov, optimalizácia), zatiaľ čo pri zamestnancoch sa môžu nákladové šoky rýchlejšie premietiť do materializácie nedostatku.

2.6 Miera materiálnej a sociálnej deprivácie

Ukazovatele materiálnej a sociálnej deprivácie a závažnej materiálnej a sociálnej deprivácie rozširujú príjmový pohľad o dimenziu reálnych životných podmienok. Zatiaľ čo príjmová chudoba zachytáva relatívne postavenie domácnosti v príjmovej distribúcii, deprivácia ukazuje, do akej miery sa toto postavenie premieta do konkrétnych obmedzení v bežnom živote.

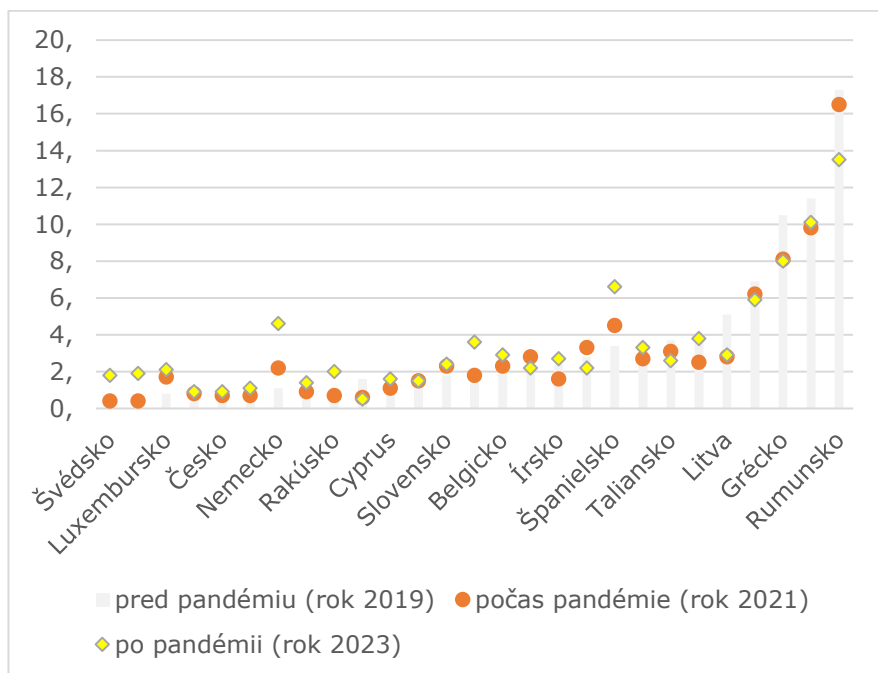
Na Slovensku sa miera materiálnej a sociálnej deprivácie pracujúcich v období 2015–2021 výrazne znižovala (z 9 % na 6,3 %), no od roku 2022 nastal zlom so zhoršením a v roku 2024 celková deprivácia mierne klesla (na 7 %), avšak závažná deprivácia od pandémie vzrástla (z 1,5 % na 3 %). Pri porovnaní rokov 2019–2021–2023 je pre Slovensko typické dočasné zlepšenie počas pandémie a prudký nárast po pandémii, čo môže byť spojené s efektom nákladových tlakov a poklesu reálnej kúpnej sily (graf 7, graf 8).

Graf 7: Miera materiálnej a sociálnej deprivácie u pracujúcich osôb v SR (% osôb, 18-64 rokov)

Zdroj: Eurostat (ilc_mdspd01)

Graf 8: Miera závažnej materiálnej a sociálnej deprivácie u pracujúcich osôb v SR (% osôb, 18-64 rokov)

Zdroj: Eurostat (ilc_mdsc12)

2.6.1 Porovnanie zamestnancov a SZČO v rámci materiálnej a sociálnej deprivácie: U zamestnancov je vyššia ako SZČO

Analýza sa zamerala aj na porovnania v rámci skupiny pracujúcich (tabuľky 1-2). V roku 2019 zasahovala materiálna a sociálna deprivácia zamestnancov približne 2,3-násobne viac než SZČO. Počas pandémie sa tento rozdiel oslabil (pomer 1,8 v roku 2021) a po pandémii sa ďalej zúžil (1,4 v roku 2023), hoci zamestnanci zostávajú zasiahnutejší. Podobný vývoj je viditeľný aj pri závažnej materiálnej a sociálnej deprivácii - pomer zamestnanci/SZČO klesol z 3,0 v roku 2019 na 2,3 v roku 2021 a následne na 1,3 v roku 2023, čo značí výraznú konvergenciu oboch skupín.

Tabuľka 1: Materiálna a sociálna deprivácia pracujúcich (% osôb, 18-64 rokov)

materiálna a sociálna deprivácia pracujúcich	pomer zamestnancov k SZČO podľa roku		
	2019	2021	2023
<i>Krajina</i>			
<i>Belgicko</i>	1,6	2,3	2,5
<i>Bulharsko</i>	2,0	1,4	1,6
<i>Česko</i>	1,6	1,6	1,9
<i>Dánsko</i>	0,9	0,7	0,8
<i>Nemecko</i>	1,8	1,6	1,6
<i>Estónsko</i>	1,8	1,0	1,1
<i>Írsko</i>	1,8	1,4	1,9
<i>Grécko</i>	0,9	0,9	0,9
<i>Španielsko</i>	1,6	1,3	1,4
<i>Francúzsko</i>	1,4	1,2	1,4
<i>Chorvátsko</i>	1,3	1,0	3,0
<i>Taliansko</i>	1,4	1,5	1,6
<i>Cyprus</i>	0,9	1,1	1,0
<i>Lotyšsko</i>	0,7	0,8	1,0
<i>Litva</i>	1,1	0,9	1,0
<i>Luxembursko</i>	12,5	1,4	2,6
<i>Maďarsko</i>	4,5	3,9	2,9
<i>Malta</i>	1,9	1,1	1,9
<i>Holandsko</i>	0,7	1,4	1,2
<i>Rakúsko</i>	1,3	2,1	1,8
<i>Poľsko</i>	1,3	1,2	1,5
<i>Portugalsko</i>	1,3	0,9	1,0
<i>Rumunsko</i>	0,4	0,4	0,4
<i>Slovinsko</i>	1,4	1,6	1,2
<i>Slovensko</i>	2,3	1,8	1,4
<i>Fínsko</i>	0,7	1,3	1,9
<i>Švédsko</i>	5,0	3,0	1,5

Zdroj: Spracované na základe Eurostat (ilc_mdspd01, ilc_mdspd12)

Tabuľka 2: Materiálna a sociálna deprivácia pracujúcich (% osôb, 18-64 rokov)

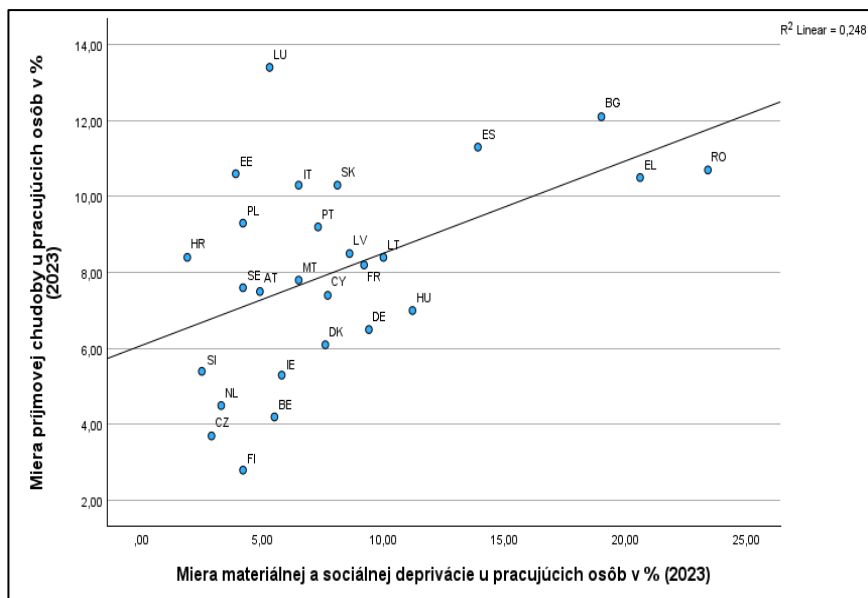
závažná materiálna a sociálna deprivácia pracujúcich	pomer zamestnancov k SZČO podľa roku		
	2019	2021	2023
Krajina			
<i>Belgicko</i>	1,8	3,1	0,6
<i>Bulharsko</i>	1,8	1,6	1,1
<i>Česko</i>	1,4	2,3	0,6
<i>Dánsko</i>	0,9	0,6	1,4
<i>Nemecko</i>	2,4	1,8	1,3
<i>Estónsko</i>	1,1	0,9	1,3
<i>Írsko</i>	1,6	1,7	0,9
<i>Grécko</i>	0,9	1,0	0,9
<i>Španielsko</i>	1,6	1,7	1,0
<i>Francúzsko</i>	1,6	1,6	1,0
<i>Chorvátsko</i>	1,1	2,3	0,5
<i>Taliano</i>	1,7	1,3	1,3
<i>Cyprus</i>	0,6	3,0	0,2
<i>Lotyšsko</i>	0,5	0,9	0,5
<i>Litva</i>	1,2	1,0	1,2
<i>Luxembursko</i>	N/A ⁶	3,4	N/A
<i>Maďarsko</i>	4,1	5,7	0,7
<i>Malta</i>	1,7	1,5	1,2
<i>Holandsko</i>	0,6	1,1	0,5
<i>Rakúsko</i>	2,2	N/A	N/A
<i>Poľsko</i>	1,2	1,0	1,2
<i>Portugalsko</i>	1,4	0,7	2,0
<i>Rumunsko</i>	0,3	0,3	1,2
<i>Slovinsko</i>	0,5	4,5	0,1
<i>Slovensko</i>	3,0	2,3	1,3
<i>Fínsko</i>	0,4	2,0	0,2
<i>Švédsko</i>	2,0	2,0	1,0

Zdroj: Spracované na základe Eurostat (ilc_mdsc01, ilc_mdsc12)

⁶ Hodnoty vo vybraných rokoch pri Luxembursku a Rakúsku nebolo možné vypočítať z dôvodu nulového výskytu javu v niektorej z kategórií.

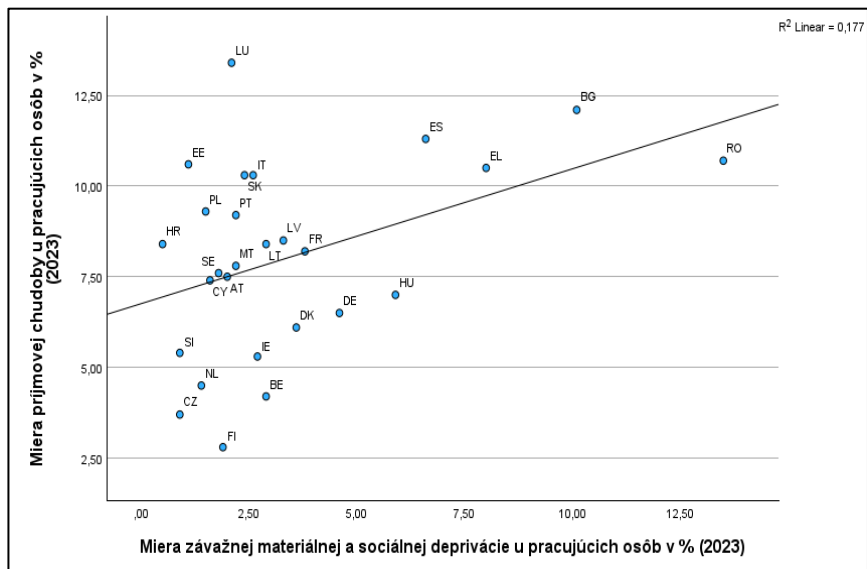
Slovensko zároveň vykazuje v roku 2023 nepriaznivú odchýlku. Pri svojej úrovni (závažnej) materiálnej a sociálnej deprivácie má vyššiu mieru príjmovej chudoby pracujúcich, než by zodpovedalo priemernému vzorcu v EÚ (grafy 9-10). Príjmové riziko pracujúcich osôb je teda v porovnaní s krajinami s podobnou mierou deprivácie relatívne vyššie. Na druhej strane samotný vzťah medzi oboma ukazovateľmi je len čiastočne vysvetlený a teda významnú časť rozdielov medzi krajinami vysvetľujú aj ďalšie latentné faktory.

Graf 9: Vzťah miery príjmovej chudoby u pracujúcich osôb a miery materiálnej a sociálnej deprivácie u pracujúcich osôb medzi krajinami v roku 2023 (% , 18-64 rokov)

Zdroj: Spracované na základe Eurostatu (ilc_iw01, ilc_md01)

Graf 10: Vzťah miery príjmovej chudoby u pracujúcich osôb a závažnej miery materiálnej a sociálnej deprivácie u pracujúcich osôb medzi krajinami v roku 2023 (% , 18-64 rokov)

Zdroj: Spracované na základe Eurostatu (ilc_iw01, ilc_md12)

3 NAJVIAC OHROZENÉ SKUPINY Z HĽADISKA PRÍJMOVEJ CHUDOBY PRACUJÚCICH

Dostupné údaje naznačujú, že po roku 2018 došlo na Slovensku k výraznej zmene trendu vývoja pracujúcej chudoby smerom nahor, a to napriek tomu, že celková zamestnanosť dlhodobo rástla a celkový podiel nízkych miezd sa v rokoch 2018-2022 znižoval. Na základe toho je teda možné povedať, že pracujúca chudoba na Slovensku nie je vysvetliteľná redukčne iba ako problém nízkych miezd, ale ako výsledok interakcie medzi rizikovou štruktúrou práce (neštandardné formy práce, najmä segment SZČO), pracovnou intenzitou domácnosti a stabilitou príjmu či schopnosťou verejných politík tlmiť relatívne príjmové prepadnutia pod medián v prostredí post-pandemických šokov na životné náklady. Za najviac ohrozené skupiny sa preto javia jednorodičovské domácnosti, mladí pracujúci (18-24), osoby s nízkym vzdelaním a osoby pracujúce ako SZČO, pričom rozhodujúcim determinantom zvýšeného rizika je nízka pracovná intenzita domácnosti. V širšej perspektíve to posúva jadro problému od úzko mzdovej otázky k otázke inštitucionálneho dizajnu sociálneho štátu. Ak je riziko koncentrované v domácnostiach s jedným živiťelom, pri nízkej pracovnej intenzite a v segmentoch s vyššou príjmovou volatilitou, potom účinné politiky by mali kombinovať nástroje trhu práce (zníženie segmentácie), rodinnej infraštruktúry spojenej so starostlivosťou (umožňujúcej vyššiu pracovnú participáciu) a presnejšie ciele redistribučné mechanizmy zamerané na pracujúce nízkopríjmové domácnosti.

4 POZÍCIA SLOVENSKA V MEDZINÁRODNOM POROVNANÍ

V komparácii vybraných postsocialistických členských štátov EÚ (pobaltské krajiny, krajiny V4, Chorvátsko, Rumunsko, Bulharsko a Slovinsko) sa ukazuje, že pozícia Slovenska sa po pandémie zhoršila najmä v samotnom jadre pracujúcej chudoby, a to aj napriek tomu, že na mzdovej strane sa Slovensko v roku 2022 radilo medzi krajiny s najnižším podielom nízkych miezd v skupine týchto krajín (13,4 %, mierne lepšie než Česko, horšie než Slovinsko) a najvyšším poklesom podielu nízkych miezd (po Slovinsku, Litve a Poľsku) oproti roku 2018. Na druhej strane, pri porovnaní rokov 2018 a 2022 malo Slovensko najvyšší nárast miery príjmovej chudoby pracujúcich osôb (z 2,7 % na 7,6 %, t. j. +4,9 p. b.).

V dimenzii životných podmienok bolo Slovensko v roku 2019 pri materiálnej a sociálnej deprivácii pracujúcich skôr v nižšom až strednom pásme EÚ a teda bolo na tom horšie než Česko a Slovinsko, ale výrazne lepšie než Maďarsko a najmä Bulharsko a Rumunsko. Počas pandémie sa Slovensko mierne zlepšilo, no po pandémii prišiel prudký nárast na 8,1 % v roku 2023, čo predstavuje viditeľné zhoršenie pozície v rámci skupiny týchto krajín. Podobne pri závažnej materiálnej a sociálnej deprivácii pracujúcich bolo Slovensko v roku 2019 (1,8 %) lepšie než krajiny s vysokými hodnotami (najmä Bulharsko, Rumunsko), avšak počas pandémie sa ako jedna z mála krajín v skupine zhoršilo (+0,5 p. b.), čím sa jeho relatívna pozícia dočasne zhoršila. Po pandémii sa už nárast stabilizoval, no bez návratu na pred-pandemickú úroveň.

V štrukturálnom profile pracujúcej chudoby Slovensko po roku 2021 a najmä po roku 2023 vyčnieva nepriaznivo u mladých pracujúcich (18-24), kde je situácia horšia než v Česku, Poľsku, Maďarsku, Slovinsku a v pobaltských krajinách. V skupinách 25–54 a 55–64 rokov sa Slovensko zaraďuje skôr do strednej až vyššie rizikovej časti sledovaných krajín, spravidla horšie než Česko a Slovinsko, porovnateľné alebo horšie než Maďarsko a Poľsko, no často lepšie než Rumunsko.

Špecifickosť Slovenska sa po pandémii ukazuje aj v členení podľa pracovného statusu a neštandardných foriem práce. V roku 2019 bolo Slovensko v rámci sledovaných krajín pri SZČO skôr v strednej pozícii, no po pandémii výrazne vyčnieva prudkým nárastom rizika u SZČO (+5,7), zatiaľ čo pri skrátených úväzkoch a práci na dobu určitú sa naopak radí medzi krajiny so zlepšením (nižším rizikom). Napokon, pri rozvrstvení podľa pracovnej intenzity domácnosti sa Slovensko v roku 2019 pri veľmi vysokej a vysokej intenzite práce držalo skôr na nižších hodnotách (bližšie k Česku a Slovinsku než k Bulharsku a Rumunsku), no pri nízkej intenzite patrilo medzi horšie krajiny. Po pandémii Slovensko vyčnieva tým, že nárast rizika sa prejavil výraznejšie aj pri veľmi vysokej intenzite, čo odlišuje slovenský post-pandemický profil od modelu, kde sa zhoršenie sústreďuje výlučne v nízko-intenzitných domácnostiach.

ZÁVER

Analýza ukázala, že pracujúca chudoba na Slovensku po roku 2018 výrazne vzrástla, a to napriek rastu zamestnanosti a poklesu podielu nízkych miezd, čo podporuje záver, že problém nemožno redukovať iba na mzdovú úroveň jednotlivca. Kľúčovými faktormi sa ukázali najmä nízka pracovná intenzita domácnosti, riziková štruktúra práce (osobitne segment SZČO), typ domácnosti a vzdelanostná úroveň, pričom najviac ohrozené zostávajú jednorodičovské domácnosti, mladí pracujúci a osoby s nízkym vzdelaním. Výsledky naznačujú, že po pandémie sa zhoršenie neobmedzovalo len na tradične najohrozenejšie skupiny, ale problém sa čiastočne rozšíril aj do skupín, ktoré boli predtým relatívne menej zraniteľné (napr. časť bezdetných jednotlivcov, starších vekových a vzdelanejších pracujúcich), čo svedčí o širšom oslabení finančnej stability pracujúcich domácností.

Dôležitý výsledok predstavuje rozdiel medzi zamestnancami a SZČO. Zamestnanci sú spravidla menej ohrození z hľadiska príjmovej chudoby, ale viac zasiahnutí z hľadiska materiálnej a sociálnej deprivácie. Jedným z pravdepodobných vysvetlení tohto rozdielu môže byť to, že príjmové ukazovatele pri SZČO citlivejšie zachytávajú volatilitu a nižší vykázaný disponibilný príjem, zatiaľ čo deprivácia lepšie odráža reálnu schopnosť domácnosti pokrývať potreby a zvládať výdavky. V medzinárodnom porovnaní sledovaných krajín sa pozícia Slovenska zhoršila najmä v jadre pracujúcej príjmovej chudoby a v niektorých štrukturálnych profiloch (najmä mladí pracujúci a SZČO).

Výsledky analýzy naznačujú, že účinnejší verejnopolitický prístup k problematike pracujúcej chudoby nemožno redukovať len na podporu rastu zamestnanosti alebo mzdovej úrovne, ale je vhodné ho chápať ako kombináciu opatrení zameraných na stabilitu práce, pracovnú intenzitu domácností a cielenejšie príjmové vyrovnávanie. Z hľadiska verejnopolitickej realizovateľnosti sa ako vhodné môžu ukazovať opatrenia prepájajúce trh práce a sociálnu politiku: podpora stability pracovných úväzkov a predvídateľnejších príjmov, dostupné služby starostlivosti (ako faktor podporujúci vyššiu pracovnú intenzitu domácností) a presnejšie zacielená podpora pracujúcich nízkopríjmových domácností, predovšetkým jednorodičovských domácností a mladých pracujúcich.

ZDROJE

EUROSTAT. At-risk-of-poverty rate by poverty threshold and most frequent activity in the previous year (Online data code: ilc_li04). [https://doi.org/10.2908/ILC_LI04]

EUROSTAT. At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex (Online data code: ilc_li02). [https://doi.org/10.2908/ILC_LI02]

EUROSTAT. Employed persons by professional status and job tenure (Online data code: lfsa_egasjt). [https://doi.org/10.2908/LFSA_EGASJT]

EUROSTAT. Employment and activity by sex and age - annual data (Online data code: lfsi_emp_a). [https://doi.org/10.2908/LFSI_EMP_A]

EUROSTAT. In-work at-risk-of-poverty rate by age and sex (Online data code: ilc_iw01). [https://doi.org/10.2908/ILC_IW01]

EUROSTAT. In-work at-risk-of-poverty rate by educational attainment level (Online data code: ilc_iw04). [https://doi.org/10.2908/ILC_IW04]

EUROSTAT. In-work at-risk-of-poverty rate by full-/part-time work (Online data code: ilc_iw07). [https://doi.org/10.2908/ILC_IW07]

EUROSTAT. In-work at-risk-of-poverty rate by household type (Online data code: ilc_iw02). [https://doi.org/10.2908/ILC_IW02]

EUROSTAT. In-work at-risk-of-poverty rate by type of contract (Online data code: ilc_iw05). [https://doi.org/10.2908/ILC_IW05]

EUROSTAT. In-work at-risk-of-poverty rate by work intensity of the household (population aged 18 to 64 years) (Online data code: ilc_iw03). [https://doi.org/10.2908/ILC_IW03]

EUROSTAT. Low-wage earners as a proportion of all employees (excluding apprentices) by age (Online data code: earn_ses_pub1a). [https://doi.org/10.2908/EARN_SES_PUB1A]

EUROSTAT. Low-wage earners as a proportion of all employees (excluding apprentices) by economic activity (Online data code: earn_ses_pub1n). [https://doi.org/10.2908/EARN_SES_PUB1N]

EUROSTAT. Low-wage earners as a proportion of all employees (excluding apprentices) by educational attainment level (Online data code: earn_ses_pub1i). [https://doi.org/10.2908/EARN_SES_PUB1I]

EUROSTAT. Low-wage earners as a proportion of all employees (excluding apprentices) by employment contract (Online data code: earn_ses_pub1t). [https://doi.org/10.2908/EARN_SES_PUB1T]

EUROSTAT. Low-wage earners as a proportion of all employees (excluding apprentices) by sex (Online data code: earn_ses_pub1s). [https://doi.org/10.2908/EARN_SES_PUB1S]

EUROSTAT. Material and social deprivation rate by age and sex (Online data code: ilc_mdspd07). [https://doi.org/10.2908/ILC_MDSPD07]

EUROSTAT. Material and social deprivation rate by age, sex and most frequent activity status (Online data code: ilc_mdspd01). [https://doi.org/10.2908/ILC_MDSPD01]

EUROSTAT. Persons in part-time employment by citizenship - % of total employment (Online data code: lfesa_eppgan). [https://doi.org/10.2908/LFESA_EPPGAN]

EUROSTAT. Relative at risk of poverty gap by poverty threshold (Online data code: ilc_li11). [https://doi.org/10.2908/ILC_LI11]

EUROSTAT. Severe material and social deprivation by age, sex and most frequent activity status (Online data code: ilc_mdspd12). [https://doi.org/10.2908/ILC_MDSPD12]

EUROSTAT. Severe material and social deprivation rate by age and sex (Online data code: ilc_mdspd11). [https://doi.org/10.2908/ILC_MDSPD11]

EUROSTAT. Subjective poverty by most frequent activity status (population aged 18 and over) (Online data code: ilc_sbjpg03). [https://doi.org/10.2908/ILC_SBJP03]

EUROSTAT. Subjective poverty by sex and age (Online data code: ilc_sbjpg01). [https://doi.org/10.2908/ILC_SBJP01]

PRÍLOHA: POPIS UKAZOVATEĽOV A ICH DIMENZIÍ

Oblasť	Členenie (ukazovatele/dimenzie)	Eurostat dataset (kód)
<i>Miera zamestnanosti</i>	Celkovo, podľa pohlavia	lfsi_emp_a
	Part-time / Full-time	lfsa_eppgan
	Doba určitá / neurčitá	lfsa_etpgan
	Zamestnanec / živnosť (SZČO)	lfsa_egasjt
<i>Miera rizika príjmovej chudoby</i>	Celkovo + prahy 40/50/60/70 % mediánu EDP	ilc_li02
<i>Subjektívna chudoba</i>	Celkovo, podľa pohlavia	ilc_sbjp01
	Podľa zamestnania	ilc_sbjp03
	Podľa vzdelania	ilc_sbjp02
<i>Podiel osôb s nízkymi mzdami</i>	Podľa veku	earn_ses_pub1a
	Podľa vzdelania	earn_ses_pub1i

	Podľa ekonomickej aktivity	earn_ses_pub1t
	Podľa sektoru hospodárstva	earn_ses_pub1n
Hĺbka chudoby	Celkovo, podľa pohlavia, veku	ilc_li11
	Podľa ekonomickej aktivity (zamestnanci / SZČO)	ilc_li04
Príjmová chudoba pracujúcich	Celkovo, podľa pohlavia, veku	ilc_iw01
	Podľa typu domácnosti	ilc_iw02
	Podľa intenzity práce	ilc_iw03
	Podľa úrovne vzdelania	ilc_iw04
	Doba určitá / neurčitá	ilc_iw05
	Plný úväzok / skrátený úväzok	ilc_iw07
	Podľa ekonomickej aktivity (zamestnanci / SZČO)	ilc_li04
Materiálna a sociálna deprivácia	Celkovo, podľa veku, pohlavia	ilc_mdspd07
	Podľa ekonomickej aktivity (zamestnanci / SZČO)	ilc_mdspd01
Závažná materiálna a sociálna deprivácia	Celkovo, podľa veku, pohlavia	ilc_mdspd11
	Podľa ekonomickej aktivity (zamestnanci / SZČO)	ilc_mdspd12

Bulletin IVPR

ročník 6 (2026)

Vydáva Inštitút pre výskum práce a rodiny,
Špitálska 25, 27, 812 41 Bratislava

IČO 308 47 451

ivpr@ivpr.gov.sk, www.ivpr.gov.sk

Vychádza 12x ročne. Nepredajné.

ISSN 2729-9767

EV 6041/22

Ďalšie informácie o IVPR získate na webových stránkach
www.ivpr.gov.sk